

«I Norge er det en
tradisjon for å sitte på
rompa og holde
hverandre i hendene.»

KURSLEDER JØRGEN JOHANSEN TIL
GASSKRAFTAKSJONISTENE I ØYGARDEN.
KLASSEKAMPEN.

Innhold:

Farlig frakt uten merking

Trailere med giftig gods trenger ikke merking hvis forpakningene er små nok. Svenskene vil endre reglene.

• side 3

Nye EØS- sykdommer

Regjeringen ønsker å gjøre det lettere å importere planter til Norge. Flere fagfolk advarer mot biologisk forurensning.

• side 8

«Et gyllent år»

Slik skriver Statistisk Sentralbyrå om 1996. Framtiden i Våre Hender noterte også rekorder for fjoråret - og konkluderer med at det ble historisk dårlig for miljøet.

• side 10

Ikke bare panda og nesehorn

Hver fjerde pattedyrart og hver tiende fugleart på jorden er truet av utryddelse.

• side 12

Nå kan du slippe reklame i posten

Hvis du vil kan du slippe unna kilovis med uadressert reklame - uten å gå glipp av informasjon. Ordningen gjelder fra neste år. (Foto: Espen Bratlie/Samfoto)

**Posten har gitt seg: Nå kan du
si nei takk til reklame, men
allikevel få nyttig informasjon
i postkassa.**

Miljøorganisasjonene har i flere år jobbet for å få en slik ordning. Etter sterkt påtrykk fra Samferdselsdepartementet har Posten nå gitt etter. Posten regner med at 100 000 husstander vil takke nei. Det vil bety 1000 tonn papir spart.

• side 3

USA vil «stikke klimaavtalen i hjertet»

Amerikanske senatorer og bilprodusenter nøler ikke med å torpedere en klimaavtale som ikke stiller strenge krav til u-landene.

Et enstemmig amerikansk Senat vedtok nylig et forslag som ikke har nubbesjans til å få

tilslutning under forhandlingene i Kyoto. Mandatet for forhandlingene slår fast at bare i-land må begrense utslippene sine i første omgang. I verste fall kan det ta flere år før avtalen er ferdig forhandlet.

• side 4

Miljømerket skog neste år?

Kan skogbruket bli enig med miljøbevegelsen om miljømerking av skogen? Partene er enige om å bli enige, men mange stridstema skal løses før tømmeret kan bli miljømerket.

• side 6

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon:

Siri Lehne Nilsen,
Andreas Tjernshaugen, Frode
Rønning, Kristian Jahre.

Adresse:

Postboks 6891

St Olavs plass, 0135 Oslo.

Tlf.: 22 99 33 00

Faks: 22 99 33 10

Direkte: 22 99 33 + 71 (Toldnæs),

72 (Nilsen), 73 (Tjernshaugen),

74 (Rønning), 22 (Jahre)

E-post: redn@sn.no

Neste utgave: 21.8.1997.

Abonnement:

199/år

(privatpersoner), 500/år

(bedrifter)

Annonser:

Tlf: 22 71 92 20.

Faks: 22 71 92 38.

Trykking:

Gan Grafisk. Trykket

på 100% resirkulert papir

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M

Bulletin. Web:

<http://www.grida.no/ngo/naturvern>

E-post: naturvern@sn.no

norsk fagpresse

I vinden

Kjell Inge Røkke og vennene hans ville slippe ut 18 tonn CO2 under Oslo Gold Cup i helgen, og det gjorde de da også. Dette tilsvarer det ukentlige utslippet til Arendal Smelteverk uten at man fikk smeltet noe annet enn båten til Røkke. Vel - det ble en folkefest av det hvis vi skal tro de riksdekkende media, og dem er det nok bare de mest irrgroenne miljøvernerne som tviler på i dette tilfellet.

Kjell Inge Røkke burde muligens vært Norges klimaforhandler i Bonn denne uken. Han går i hvertfall inn for differensierte utslipp. Slik sett ligner han på Norge som nasjon ved at han går inn for en måte å leve på som bare er mulig dersom kun en brøkdel av oss gjør det.

—Det er mine penger, sier Røkke.

—Det er vår olje, sier Norge.

Enhver som driver med noe som skader miljøet og de kommende generasjoner vet at det første han eller hun må ha for å gjennomføre prosjektet er nettopp et par gode miljøargumenter. Mens Thorbjørn Berntsen gjennom lengre tid har forklart oss om miljøfortreffeligheten med gasskraftverk forklarte Røkke oss for helgen at speedbåten hans var det ypperste innen grønn teknologi. Friskt og ikke så rent lite freidig, men det virker.

Som isolert miljøsak er båtracet en fillesak. En skvett CO2 og noen ihjelkjørte sjøfugl. Som symbolsak er den mer interessant. Kjell Inge Røkke er blitt et symbol på den vellykkete nordmann. Nettopp derfor er det litt trist at han gir totalt blaffen når det gjelder miljøhensyn uansett om det er farts- eller fiskebåter han i øyeblikket står til rors på. Trist, men kanskje ikke så overraskende. Miljøvernere blir sjelden søkkrike.

El Nino betyr «guttungen» og er navnet på en varmestrøm på den sørlige halvkule. I år har ikke El Nino oppført som den skal, det vil si den er varm ennå, flere måneder etter at den skulle ha lagt seg til ro for sesongen. Sist dette skjedde var i 1982-83, og også da var det katastrofeffom i Europa og andre steder i verden.

Det ville være temmelig urettferdig å gi Røkke skylden for vannstanden i Oder om dagen, men han og El Nino har noe til felles - de er begge to gutter som ikke oppfører seg helt som de skal. Kan du ikke kjøpe deg en fin ny seilbåt da, Kjell Inge? Og spandere en vindmølle på Thorbjørn?

Omvendt Ole Brumm

Skal vi bygge to gasskraftverk på Vestlandet eller bygge ut Øvre Otta-vassdraget? Nei takk, ingen av delene.

INNLEGG

HEIDI SØRENSEN,

Leder i Naturvernforbundet

Ole Brumm svarte ja takk, begge deler, da han ble spurt om han ønsket seg melk eller honning. Når naturvernere fra hele landet samles på Øygarden i protest mot bygging av gasskraftverk i Norge, og i Skjåk for å verne om Øvre Otta-vassdraget førstkomende helg er det en massiv protest mot en feilslått norsk energipolitikk. Og for å markere en omvendt Ole Brumm-politikk.

Bygging av gasskraftverk vil føre til enorme utslipp av den farlige klimagassen CO2 og utbygging av Øvre Otta-vassdraget vil ødelegge verdifull norsk vassdragsnatur. Begge prosjektene er en konsekvens av en feilslått energipolitikk som har tillatt sløsing og som bygger på at energiforbruket skal øke inn i evigheten.

Ole Brumm var alt for nøy-som og beskjeden til å bli sammenliknet med Olje- og Energiminister Ranveig Frøiland når hun sier: «vi treng meir ENØK, bioenergi, vindkraft, meir vannkraft og gasskraft, skal vi ha råd til enerom foreldre og klare oppgavene våre i helsesektoren...» Der i gården heter det bare: Ja takk, alt sammen!

Skal vi ta klimatrusselen på alvor og verne om naturen, kan vi ikke fortsette å øke energiforbruket inn i evigheten slik Frøiland vil. I følge regjeringens langtidsprogram skal energiforbruket øke tilsvarende ett Øvre Otta-vassdrag i året. Det er ikke

vassdrag igjen i Norge til å oppfylle regjeringens langtidsprogram, og klimaet vårt tåler ikke større CO2-utslipp.

Skal regjeringen vise at de tar natur- og miljøvern på alvor må de skrinlegge både gasskraftplaner og nye vannkraftutbygginger. Dessverre ser det ut til at Frøiland og Jagland har latt det gått prestisje i utbyggingene. Det er grunn til å minne Jagland på hva han som leder i AUF i 1980 sa han til Dagbladet om Alta-saken:

«Jeg har inntrykk av at det blant de politikerne som skal avgjøre denne saken er et voksende antall som føler at de er i ferd med å gjøre noe som ikke er riktig. Det sørgelige er at vårt politiske system ikke er innrettet på å innrømme feil og å gjøre retrett om nødvendig. Selv om mange vil foreta et tilbaketog, så får de det ikke til.»

La ikke historien gjenta seg Jagland. Gå heller inn i historien som den statsministeren som så vår historiske utfordring, og sa at vi må redusere forbruket av energi.

Hvis Jagland ikke sier det, vil han gå fra minefelt til minefelt, fra Alta-aksjoner, til gasskraftaksjoner og til Øvre Otta-aksjoner. Skal han unngå nye Alta-liknende tilstander i framtida så må han ta det historiske grepet og si: Nei takk, ingen av delene, energiforbruket skal ned. En omvendt Ole Brumm-politikk.

Posten skiller reklame og info

Fra neste år kan alle som reserverer seg mot uadressert reklame likevel motta offentlig informasjon i postkassa.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Posten føyer seg etter sterkt påtrykk fra Samferdselsdepartementet, og ny ordning blir innført fra 1. januar neste år. Da får folk større innflytelse over innholdet i sin egen postkasse, og du kan velge å reservere deg fra uadressert reklame, uten at du i samme slengen går glipp av det Posten fra neste år vil kalle «informasjon».

Miljøheimevernet gratulerer

For fem år siden tok miljøheimevernet opp denne saken, og

leder Dag Endal håper nå at Posten vil markedsføre ordningen godt nok. Miljøheimevernet vil oppfordre folk gjennom lokalmedia til å benytte seg av ordningen når den kommer i gang neste år. Endal vil også ta kontakt med andre som driver med direktoreklame og forsikre seg om at de vil respektere de nye klistremerkene på postkassene.

— En annen viktig oppgave framover er å slå ned på reklame som retter seg spesielt mot barn. Resultatene av denne reklamen er blant annet at produsentene skaper et kjøpepress for foreldrene ved å skyve barna foran

seg. Dette er en alvorlig sak uten at jeg kan love at vi vil prioritere den, sier Dag Endal, til N&M Bulletin.

Flere vil reservere seg

Posten tror at andelen som ikke vil ta i mot postkassereklame kan øke til omtrent det dobbelte fra dagens 2,5 prosent. Hver husstand mottar i dag 10 kg uadressert reklame fra Posten. Et enkelt regnestykke vil da si at hvis 100.000 husstander (5 prosent) sier «nei takk» til reklame vil dette bety 1000 tonn papir spart. Utgiftene til den nye ordningen vil i følge Postdirektør Kjellaug Kristiansen Jota beløpe seg til mellom tre og sju millioner kroner. En del av dette er tapte inntekter ved at flere vil reservere seg. Nyordningen vil innebære lite byråkrati da det er opp til avsenderen å velge kategori: informasjon eller reklame.

Lang tautrekking

Denne saken har blitt debattert fram og tilbake på hele 90-tallet. Miljøorganisasjonene krevde for flere år siden en reservasjonsordning mot postkassereklame. De fikk støtte fra mange partier og organisasjoner. Fra 1993 innførte Posten en reservasjonsordning, men skeptikerne pekte på at ordningen straffet de som reserverte seg fra reklamen fordi man også sluttet å levere «informasjon». Under behandlingen av ny postlov ba flertallet i Samferdselskomiteen om at høringsuttalelsene fra forbruker- og miljøorganisasjonene skulle bli tatt til følge. Samferdselsdepartementet satte 16. juni som frist for at Posten skulle komme opp med en slik ordning, og da måtte Posten føye seg.

Farlig godstransport uten merking

Tankbiler med kjemikalier trenger ikke merkes hvis varene er pakket i små bokser. Svenske myndigheter vil ha merking, mens norske myndigheter er avventende.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Svenskene er rystet etter en ulykke i begynnelsen av juli der et tog med giftig gods sporet av. Etter dette har debatten gått friskt i media. Mange har spurt om transport av farlig gods foregår på forsvarlig vis.

Giftbokser må ikke merkes

Regelverket for merking av biler i internasjonal transport med farlig gods er forhandlet fram gjennom et FN-organ. Sverige og Norge er blant de 32 landene i Europa som følger denne standarden for transport mellom land. Svenske myndigheter

ønsker nå å tette enkelte smutthull i regelverket. Så lenge det farlige godset er pakket i små enheter trenger ikke bilene merking eller medføre reisedokumenter. Denne typen gods kalles frimengder, og kan for eksempel være kjemikalier til husholdningsbruk.

— Vi håper å kunne få med Norge og kanskje Tyskland på at biler med dette godset må merkes under transporten, sier Lena Tistad i det svenske Redningsverket. Regelverket på området revideres annethvert år, og neste gang er høsten 1998. Tistad forteller at sjansene for ulykker er små når de farlige stoffene er pakket i forskjellige enheter, men

hun sier også at det har vært ulykker med denne type transport, blant annet i Tyskland. Der kolliderte to lastebiler og den ene hadde gass til campingbruk ombord. Tistad peker på at oppryddingen etter slike ulykker kan bli vanskelig når det ikke er tilstrekkelig merking eller gode dokumenter som viser hvilket gods bilen frakter.

Norge avventer

EU har bestemt at medlemslandene skal benytte FN-reglene også for transport av farlig gods innad i de enkelte land. Norge er bundet av dette gjennom EØS-avtalen, og har derfor ikke lov til å innføre obligatorisk merking av slike transporter på egen hånd.

— Vi vet ikke ennå om vi vil følge Sverige og å gå inn for mer omfattende merking, sier overingeniør Øyvind Brevik ved Direktoratet for Brann- og Eksplosjonsvern. Han mener det vil koste mer enn det smaker

fordi det vil skape komplikasjoner hos transportørene og ikke gi spesielt større sikkerhet.

Moms kan kvele flytrafikk

Dagens Næringsliv skriver at Finansdepartementet vurderer å innføre moms på tjenester. I Sverige førte dette til en reduksjon i flytrafikken på 30 prosent. På den andre siden vil moms på tjenester føre til at buss og tog også blir dyrere, mens privatbilisme ikke får økt avgift.

AKZO NOBEL

Thor's Kemiske Fabrikker

Amerikanerne på bakbeina

BONN: Å få USA til å ratifisere en ny klima-avtale vil kreve et voldsomt politisk press. Kampanjen vil ta to til tre år, tror en amerikansk miljølobbyist. Tre dager før forhandlingene startet i Bonn vedtok Senatet en resolusjon som stiller umulige krav til Kyoto-protokollen.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

— USA bør ikke skrive under på noen avtale som begrenser utslipp av drivhusgasser fra i-landene, hvis ikke u-landene samtidig skal begrense sine utslipp.

Et enstemmig Senat vedtok 25. juli et forslag fra demokratene Byrd republikaneren Hagel, som blant annet inneholdt denne anbefalingen. Kravet om kvoter for u-landene fra første dag har ingen sjanse til å få tilslutning på Kyoto-møtet i desember. Mandatet for forhandlingene slår fast at bare i-land skal få slike forpliktelser i første omgang.

Stikke den i hjertet

I Senatets debatt om den såkalte Byrd/Hagel-resolusjonen sa senator Byrd følgende om skjebnen til en avtale uten krav til u-landene: «Jeg vil bli med på stikke den i hjertet, hvis det er tilfelle. Hvis den avtalen kommer tilbake hit og utviklingslandene har blitt sluppet av kroken, så regn med meg i drapet på avtalen. Det vil bli gjort i full offentlighet. Det vil ikke skje bak en busk.»

Alden Meyer, som arbeider med klimaspørsmål for organisasjonen Union of Concerned Scientists, sier at bilindustrien og produsentene av fossile brenslere har drevet en svært effektiv skremmelskampanje i USA. I det siste har de gjort spørsmålet om u-landene til en hovedsak:

— Argumentet om at Kina skal få slippe ut så mye de vil og kommer til å ta fra oss arbeidsplasser har vist seg svært effektivt. Men det er feilaktig - i virkeligheten er det Europa og Japan vi konkurrerer med, ikke Kina og India.

Splitttelse

Byrd/Hagel-resolusjonen er ikke noe bindende mandat, men et råd fra Senatet. Det er Senatet som til sist avgjør om USA slutter seg til avtalen. Enstemmigheten skjuler imidlertid dyp splittelse mellom tre forskjellige fraksjoner: Senator Hagel tilhører en gruppe republikanere som ikke tror klimaendringer er noe problem, og som ønsker å unngå enhver bindende avtale. Byrd tilhører dem som tar problemet alvorlig, men som tror en avtale uten krav til u-landene vil skade amerikansk økonomi uten å

redde klimaet. En tredje fraksjon er svært opptatt av klimaspørsmål, og egentlig uenig i resolusjonsteksten. De stemte for den av taktiske grunner, etter at de hadde fått Byrd til å presisere at u-landene ikke skulle ha samme forpliktelser som i-landene.

To til tre år

Miljøaktivister ved klimaforhandlingene regner med at det vil ta år å få amerikanerne til å ratifisere avtalen. Enhver protokoll som faktisk gjør noe med utslippene vil trenge en intens kampanje over to-tre år før den kan gå gjennom, sier Meyer til N&M Bulletin.

— Presidenten og visepresidenten må gjøre en stor innsats for å overbevise amerikanerne, og miljøbevegelsen må etablere motpress mot industriens trusler. Dette må bli en høyprofilert miljøkamp, slik som da republikanerne ville fjerne viktige nasjonale miljøregler foran valget i 1996. Den gangen ble flere representanter kastet på grunn av miljøspørsmålene.

Meyer ser de positive signalene fra presidenten som et klart lyspunkt. Clinton har stadig gjentatt ønsket om en bindende avtale, og har annonsert en stor konferanse i det hvite hus tidlig i oktober, som vil ta for seg konsekvensene av klimaendringer og av en bindende avtale. Det er ventet at konferansen vil få stor oppmerksomhet, og amerikanske klimaaktivister håper den vil sende et sterkt signal til befolkningen om at en bindende klima-avtale er nødvendig.

U-landene og klima-avtalen

U-landene slipper ut lite nå, men vil øke kraftig i fremtiden.

• Industrilandene som skal få kvoter i Kyoto-protokollen (Annex 1-landene), sto for 75 prosent av verdens CO₂-utslipp i 1990. Resten av verden sto for 25 prosent av utslippene.

• Utslippene øker kraftig i enkelte u-land som Kina. Men først i år 2037 regner FN's klimapanel (IPCC) med at utslippene fra resten av verden vil være like store som utslippene fra industrilandene («Annex 1-landene»). I-landenes utslipp har allerede påvirket atmosfæren siden den industrielle revolusjon.

• I mandatet for de pågående forhandlingene, som alle landene ble enige om i 1995, står det at man ikke skal «introdusere noen nye forpliktelser» for andre land enn industrilandene.

• I amerikanernes forslag til den nye klima-avtalen står det at u-landene ska få fastsatt kvoter innen år 2005.

• Det amerikanske Senatet har vedtatt at u-landene må få kvoter samtidig som i-landene.

• Norge er opptatt av at u-landene må få forpliktelser etterhvert, men støtter ikke amerikanernes utspill.

Full gass i Kina

Kina planlegger å bygge 20.000 kilometer med veier i 1997. Trafikken vokser som alt annet i Kina med stor hastighet, og ligger på rundt ti prosent årlig. Planen de neste årene er at alle byer med over 500.000 inn-

byggere skal knyttes sammen med 12 gigantiske motorveger. I følge myndighetene vil 600 millioner mennesker dra nytte av disse vegene. Planene ble offentliggjort i Folkets Dagblad i slutten av juli. (TT)

Nytt kjernekraftverk i Finland?

Dagens Næringsliv melder at finansminister Sauli Niinistö jobber intenst for at Finland skal få sitt femte atomkraftverk. Skissene til atomkraftverket ligger på bordet uten at det er kommet noen ordre fra myndighetene.

Den finske Riksdagen sa i 1993 nei til et femte kjernekraftverk, men nå ser det ut til at det kan bli flertall for dette. Finland vil i så fall bli det eneste landet i Vest-Europa som i nær framtid bygger et kjernekraftverk.

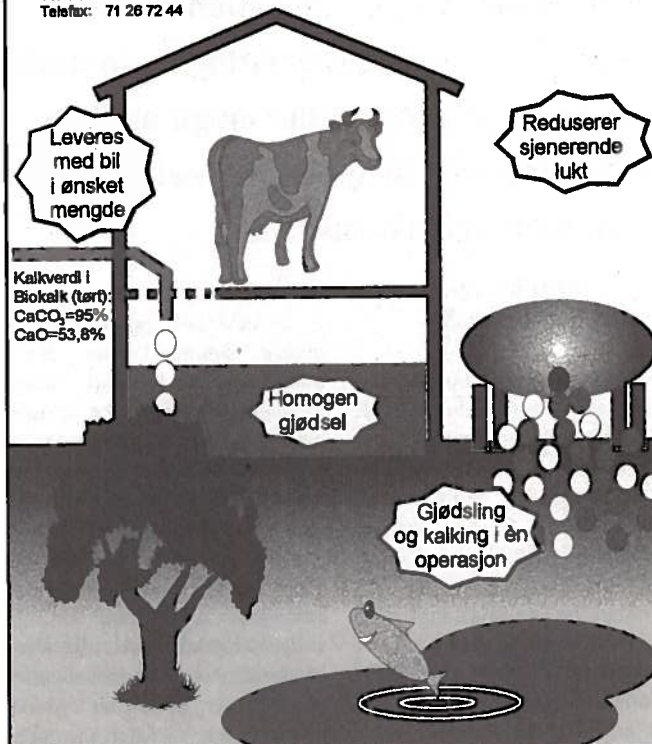
Energi for generasjoner

Statkraft

Biokalk 75%

- finmalt kalk i flytende form
med tørrstoffandel = 75%

HUSTADMARMOR A.S. 6440 ELNEEVÅGEN
Telefon: 71 28 77 27 eller 71 28 77 00
Telefax: 71 28 72 44

Energiforsyningens Fellesorganisasjon

ivaretar fellesinteressene til kraftselskapene og energiverkene i Norge. De 250 medlemsbedriftene – med nærmere 20 000 ansatte – har investert 200 milliarder kroner i anlegg for å produsere og fordele elektrisk kraft.

Telefon: 67 11 91 00
Telefaks: 67 11 91 10
Internett: <http://www.enfo.no>

Støtt Naturvernforbundet du også!

Medlemskap: telefon 22 99 33 00
Annonser: telefon 22 71 92 20

Skogen kan bli grønn

Neste år får du kjøpt miljømerket panel til huset ditt. Hvis skognæringen, forbrukerne og miljøvernerne blir enige om hva slags skog som fortjener merket. Det kan bli en hard panel-debatt.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Det burde vel egentlig være en selvfølge at tre - naturens eget materiale - er miljøvennlig. Så enkelt er det definitivt ikke.

Så langt har miljøvernerne, skognæringen, friluftsfolket og forbrukerne blitt enige om at de skal prøve å bli enige om hvordan en miljøvennlig skog skal drives. Deretter skal et nyoppnevnt utvalg diskutere hvordan man teknisk skal løse miljømerkingen. Dette arbeidet skal være ferdig innen neste

sommer.

— Vi vil nok oppleve sprik på mange områder, sier Berit Sanness i Levende Skog — skognæringens prosjekt for et mer miljøvennlig skogbruk.

— Miljøorganisasjonene har blant annet signalisert at de ikke vil godta sprøyting av skogen hvis den skal oppnå miljømerket. Her vil nok næringen ha andre ambisjoner, mener hun.

Miljømerket skal stille krav på en rekke områder. Blant annet hvor mange gamle trær og død ved som skal stå igjen i skogen, hvor brede skogkanter som skal

stå igjen ut mot vann og hvordan såkalte nøkkelbiotoper skal vernes - områder som er sentrale for at sjeldne arter skal kunne overleve.

To forskjellige metoder

Når de forskjellige interessegruppene er ferdige med sitt arbeid, kan tømmer og treprodukter bli sertifisert på to forskjellige måter: Etter det internasjonale sertifiserings-systemet ISO og etter Forest Stewardship Council (FSC). Begge metodene er i bruk i noen land og under utvikling i andre, men reglene skal tilpasses norske forhold. Av de to er FSC å regne som miljømerket. Det er FSC forbrukerinteressene, miljø- og friluftsfolket som ivrer for.

Hver enkelt skogeier bestemmer om vedkommende vil prøve å oppnå sertifisering av sin skog, og hvilket system som eventuelt skal brukes.

— FSC har pådratt seg et

dårlig rykte blant mange i skognæringen. Den oppfattes som dominert av miljøinteressene — noe den også var i større grad tidligere. Hvis FSC skal få suksess, må man nok jobbe for å overbevise næringen om at FSC har forandret seg og kanskje endre FSC ytterligere, mener Berit Sanness.

Akterutseilt

Terje Kronen i Norges Naturvernforbund mener norsk skogindustri vil bli akterutseilt av FSC-merket tømmer i andre land dersom de ikke går inn for miljømerking av norsk tømmer. — Særlig i Tyskland, Nederland og England er etterspørselen stor etter FSC-merket tømmer og treprodukter, sier han. Også Kronen venter seg tøffe forhandlinger fram til årsskiftet.

— Sprøyting i skogen og hvor store områder som skal settes igjen til vern blir nok de store stridstemaene, mener han. ■

▼ fakta

Følgende organisasjoner deltar i miljøsertifiseringsutvalget:

- Økonomiske Interesser: Norges Skogelerforbund, Norsk skogbruksforening og Treforedlingsindustriens Bransjeforening.
- Økologiske Interesser: Naturvernforbundet, WWF Verdens Naturfond og SABIMA (Samarbeid for bevaring av biologisk mangfold).
- Sosiale Interesser: Friluftsilvets fellesorganisasjon/Friluftsrådenes Landsforbund, Fellesforbundet, Forbrukerrådet.

THE TORVALD
KLAVENESS
GROUP

Harbitzalléen 2A
Postal address:
P.O. Box 183 Skøyen
N-0212 Oslo, Norway

Telegrams: Almarine
Telex: 71206
Telephone: +47 22 52 60 00
Telefax: +47 22 50 67 31

Tenk vannkraft -
rein energi

BERGENSHALVØENS KOMMUNALE KRAFTSELSKAP DA

Postboks 383, 5051 NESTTUN
Telefon 55 10 15 20, Telefax 55 10 26 64

A/S Norske Shell

99 kroner for ikke å hoste

Din astma og din fiskelykke kan heretter regnes ut i kroner. En dag uten hoste er verdt 99 kroner for den gjennomsnittlige nordmann.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

— Hvor mye ville du betale for å slippe en ekstra dag med rennende og sviende øyne?

— Er din husstand villig til å betale 1000 kroner i året til et fond for kalking av fiskevann?

En lang rekke slike spørsmål har blitt stilt til et representativt utvalg av nordmenn og -kvinner. Statens forurensningstilsyn (SFT) står bak undersøkelsen. Hensikten er å finne ut hvor høyt folk gjennomsnittlig verdsetter helse- og miljøgoder.

174 kroner for hodepine

For gjennomsnittsmennesket er 174 kroner en grei pris for en dag uten hodepine, viser undersøk-

elsen. Dreier det seg om fjorten dager ekstra med hodepine, tar ikke folk seg råd til mer enn 55 kroner dagen for å bli kvitt plagene. Astma og akutt bronkitt oppfattes som langt mer alvorlig. Betalingsviljen kommer opp i hele 2462 for en dag, eller 351 kroner dagen i til sammen fjorten dager, hvis det står om astma-plager for ett av gjennomsnittsmenneskets egne barn. Folk har også blitt spurt om hva de vil betale for støysorberende veidekke utenfor eget hjem, og for kalking av fiskevann.

Konsekvensanalyser

Tallene fra undersøkelsen skal nå kobles med beregninger av hvilken effekt luftforurensninger har på de forskjellige problem-

ene, opplyser Eivind Selvik i Statens Forurensningstilsyn (SFT). På den måten kan disse virkningene tas med i samfunns-økonomiske beregninger av kostnader og nytte ved f.eks restriksjoner på piggdekk, strengere regler for eksos, eller nye veiprosjekter. Selvik mener undersøkelsen vil forbedre tallgrunnlaget for slike beregninger.

— Det nye er at vi har spurt folk om hva de vil betale for å slippe forskjellige symptomer - uavhengig av årsaken og hvilke tiltak det er snakk om. Vi tror dette gir riktigere svar, sier han.

Kun 2,68% ubetenksomme

Det er stor uenighet om nytten av å tallfeste verdien av helse- og miljøgoder, slik denne undersøkelsen er et forsøk på. Rapporten presiserer at svarene ihvertfall ikke er funnet på i forbifarten: «Kun 2,68% av respondentene tenkte seg lite eller ikke alvorlig om før de svarte på disse spørsmålene», forsikres det i rapporten. ■

Sykkelsalget øker

Verdens sykkelproduksjon økte til 109 millioner i fjor. Dermed selges det årlig 3 ganger flere sykler i verden enn biler. Dette står å lese i boka Vital Signs 1997 fra Worldwatch-instituttet. Kina er verdens fremste sykkelland, med 41 millioner produsert i fjor, med India på andreplass med 12 millioner. Elektriske sykler blir stadig mer populære, og i Japan ble det i fjor solgt 50.000 av disse.

Et firma i California har utviklet en billig-sykkel som koster under 100 kroner. Sykkelen er laget av bølgeblikk, resirkulert plast og har pedalene festet direkte på forhjulet. Produsentene har håp om at den vil slå an i den tredje verden.

Tyskland i vinden

I løpet av inneværende år vil Tyskland passere USA, og bli verdens største produsent av vindkraft. Tyskland økte produksjonen med 50 prosent fra -95 til -96, og produserer nå 2,7 TWh elektrisitet fra sine 4500 vindmøller. Dette tilsvarer en tredel av verdens vindkraftproduksjon, og dekker 0,5 prosent av Tysklands forbruk av elektrisitet. Dette i følge det tyske miljøverndepartementet.

Svensk nei til PVC

Den svenske Kemikomittén slår fast at PVC-plast ikke hører hjemme i et kretsløpssamfunn og viser til forsiktighetsprinsipper og manglende kunnskaper om materialets langsiktige miljø- og helseeffekter. Komiteen foreslår at PVC-plast erstattes med mer miljøriktig materiale innen år 2007, skriver Hydro Profil.

TOTEN
METALLGJENVINNING A.S.

BORGE GARVERI A.S.
N-5330 LONHEVÅ - NORWAY

Sa solberg
as andersen as
BYGGAUTOMATISERING
Postboks 34, Brynseleien 5, N-0611 Oslo 6. Tel. 22 63 57 00, Fax. 22 72 04 85
Oslo, Bergen, Trondheim, Nordland, Troms

MILJØINDUSTRI
et selskap i Scancem

SKARVIK

FØRDE KOMMUNE

Vi som jobber på Jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.
Norsk Jernbaneforbund

DENTOR AS
LÅGAVEIEN 10
POSTBOKS 226, 3251 LARVIK
Telefon 33 18 51 15
Telefax 33 18 27 35

MILJØ-SV
MER ENN EN VALGKAMPAK

Annonser i
N&M
Bulletin

Mitsubishi Motors Co

MMC Norge AS ... et selskap i Motor Gruppen
Postboks 43 Risløkka, 0516 Oslo
Kontor: Østre Akers vei 62
Telefon: 22 65 14 20
Fax: 22 64 96 99

**Neste
Petroleum as**

**Elkem
Tana**

**Oslo vaktmester
sentral as**

**KARMØY KOMMUNE
RÅDHUSET
POSTBOKS 200 - 4251 KOPPERVIK**

**HEMNES
KOMMUNE**

RENOVASJON NORD A/S
FORSTÅELSE / REGISTRASJON NR. 010 8493
P.O. Box 174, 4501 Kristiansund N.
Tlf: 71 58 70 70 Fax: 71 58 70 80

**Mandal
Reberbane**
Christiansen & Co AS
4501 Mandal - Norway
Brannstasjoner - Industrier - Maskinfabrikasjon

AMV Ardal mekaniske verkstad a.s.
Vikarveien, 16-4100 Hjeltnes, Norway
Hjelpemidler og reparasjoner for alle typer kjøretøyer

Felleskjøpet Østlandet
Landbruks- og leverandør nr. 1

Syke planter med EØS

Regjeringen ønsker å liberalisere handel med planter og planteprodukter. Flere fagfolk advarer mot syke planter.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

— Det er riktig at vi ønsker å få plantehelse inn i EØS-avtalen, sier underdirektør i Landbruksdepartementet, Karl Erik Semb. Departementet venter nå på at EU skal bestemme seg for om de ønsker å forhandle med Norge om dette.

Skepsis i de norske drivhus

I korte trekk ønsker regjeringen å gå vekk fra grensekontroller og over til at avsenderen utsteder plantepass som følger plantene til mottakeren.

— På papiret er dette en god ordning, men den fungerer ikke i praksis, hevder Jon Røine i Norsk Gartnerforbund.

— Våre erfaringer med praktiseringen av regelverket i EU er ikke gode, rett og slett fordi enkelte ikke følger det. Selv om regelverket blir overholdt i EU, vil økt handel medføre større smittepress, og flere skadegjørere kan etablere seg i norsk fauna, sier Røine. Han frykter at nye insekter, sopp, bakterier og virus kan komme inn i landet. Også innad i Plantetilsynet og på Planteforsk er det uenighet om EU-tilpasning. Flere fagfolk har ovenfor N&M Bulletin gitt uttrykk for at selv om det norske regelverket har sine mangler, vil full tilpasning til EU's regelverk medføre stor fare for biologisk forurensning i Norge.

Mer plantevernmidler

Ett av argumentene fra Gartnerforbundet og andre fagmiljøer er at vi risikerer å få inn for eksempel råte som er resistent overfor vanlige plantevernmidler. Definisjonen på en farlig skadegjører er nettopp at den ikke kan bekjempes med standard sprøytemidler, og dermed må man bruke stadig sterkere kjemikalier. I følge Røine vil Norges restriktive lovgivning for plantevernmidler gjøre det vanskelig å bekjempe nye skadegjørere. Resultatet kan bli nye og sterkere gifter i kampen mot sopp, insekter og ugress.

Naturlig med EØS-utvidelse

Karl Erik Semb i Landbruksdepartementet synes det er naturlig å få handel med planter inn i EØS-avtalen.

— Vi har vurdert det slik at Norge vil være tjent med det, blant annet for tømmereksporten. En EØS-utvidelse vil kunne

forenkle regelverket for denne eksporten, og redusere risikoen for framtidige handelshindringer, sier Semb.

— Har dere foretatt noen risikoanalyser før forhandlingene med EU?

— Vi har utført risikoanalyser i forbindelse med enkelte skadegjørere.

— Er resultatene offentlige?

— Ikke ennå. De inneholder ikke noen store hemmeligheter, og vi skal offentliggjøre dette ganske raskt.

Ting tar tid

Landbruksdepartementet forventet at forhandlingene med EU skulle ta til i 1996. Nå har dette blitt kraftig forsinket. Det er grunn til å tro at landbruksdepartementet venter på at forhandlingene med EU om dyrehelse og import av kjøttprodukter først skal bli ferdige. I tillegg er EU skeptisk til å forhandle med et splittet EFTA fordi Island og Lichtenstein ønsker enkelte unntak i en eventuell avtale. Nyhetsbrevet fra landbruksstilsynet om de kommende EØS-forhandlingene er innstilt inntil videre. En illustrasjon på hvor saken står i dag.

▼ fakta

Biologisk forurensning

Fremmede arter halker med importvarer og er blindpassasjerer i lasteskip. Både turlisme og økt verdenshandel har økt spredningen av arter til nye økosystemer, der de kan gjøre stor skade. Frihandelsorganisasjoner som WTO og EU bidrar til denne utviklingen. Et norsk eksempel er lakseparasitten Gyrodactylus Salaris som kom inn i landet fra Sverige. Myndighetene brukte 60 millioner kroner over 15 år på å utrydde parasitten.

«Fiskerinæringen og Naturvernforbundet har felles interesser»

NORGES SILDESALGSLAG

De pelagiske fiskeslag – vårt ansvar

Bergen

Harstad

HOVEDKONTOR:
SILFAS AS TLF: 55 55 82 20

FABRIKKER:

SILFAS EGERUND AS TLF: 51 46 54 60
SILFAS KARMSUND AS TLF: 52 85 70 10
SILFAS HORSØY AS TLF: 56 14 45 00
SILFAS MOLDTRANDRA AS TLF: 70 08 53 90
SILFAS VADSØ AS TLF: 78 95 22 13

*Foredler
havets ressurser
til mel og olje*

*Levet i havet
vært i landet!*
Postboks 185
5003 BERGEN
Tlf: 55 23 80 00 Fax: 55 23 80 90

NORGES FISKARLAG

støtter

Norges Naturvernforbund

*Sjøvegen på
første klasse*

FYLKESBAATANER
I RØNN OG RØNN

PRODUSENT AV GJEDMEL OG
SPESIALMEL TIL FOR

Vi støtter
Naturvernforbundet
anonymt

Miljø - Ressurser - Havbruk
HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
Boks 1870 Nordnes, 5024 Bergen
Tlf: 55 23 85 00 Fax: 55 23 85 34
Du finner oss på Internett <http://www.intr.no>

PEABs ambisjon er å ligge i spissen i en utvikling mot en kretsloppstanken. Denne tanken er grunnstenen for oss som bygger for fremtiden. For eksempel:

Hva vil det si å bygge fremtidsrettet?

■ OL-landsbyen på Lillehammer gjenbrukt som VM-landsby i Göteborg. Senere brukt for tredje gang som permanente fritidsanlegg og boliger i Sverige.

■ PEAB satser på Helse, Miljø og Sikkerhet overfor ansatte og kunder. Det som er best for den ansatte, er også best for bedriften. Overfor våre kunder forsøker vi å finne de mest miljøvennlige løsningene.

■ PEAB bygger idag etter «Rent bygg»-prinsippet. Dette betyr bl. a. at vi støvsuger i stedet for å feie. Vi holder bedre orden i byggeperioden, og vi har innført kildesortering.

PEAB AS er en av Norges største entreprenørbedrifter, samtidig som vi er en del av det svenske Peab-konsernet med ca. 11 mrd. i omsetning og over 8000 ansatte.

PEAB AS, Per Kroghs vei 4a,
Postboks 63 Ellingsrudåsen, 1006 OSLO.
Tlf.: 22 79 39 00. Fax: 22 79 39 01.

PEAB
Bygger for fremtiden

A-S SAGAFISK
Klekkeri og settefiskanlegg
6598 Foldfjorden

Norsk Lakseavl AS

«Fiskerinæringen og Naturvernforbundet har felles interesser»

**Felleskjøpet
fiskefor as**

Forbruket til himmels

1996 ble rekordartet godt for olje-industri, kjøpesentra og flyselskap. Men rekordartet dårlig for miljøet og framtidige generasjoner.

Siri Lehne Nilsen
N&M BULLETIN

Åttitallets vorspiel er over. Nå er det er full fest i det norske hus og partyet er bare såvidt i gang skal vi tro regjeringen.

En ny rapport konkluderer med at miljøet kan pådra seg anseelige mengder tømmermenn av forbruksfesten. Ikke så overraskende siden rapporten er signert Framtiden i våre hender, vil kanskje mange hevde. Det er likevel et faktum at vi bruker penger på de miljømessig sett verste produktene. Forfatterne Håvard Vaggen Malvik og John Hille har tatt utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrås (SSB) rapport «Økonomisk Utsyn».

— Rapporten fra SSB gir oversikt over en del viktige økonomiske utviklingstrekk i samfunnet. I vår rapport har vi satt utviklingen i en økologisk sammenheng, sier Hille.

Mye hårklipp og teater

Mens superlativene sitter løst når SSB karakteriserer den økonomiske utviklingen, tegner Hille og Malvik et langt dystre bilde.

— Forbruket øker — det minst miljøvennlige mest, sier Hille. Han viser til at vi reiste mer med bil, båt og fly og spiste mer kjøtt i fjor enn året før.

— I festtalene sier Jagland at veksten skal få et nytt innhold. Men det finnes over hodet ingen slik tendens. Regjeringens langtidsprogram sier at vi skal tredoble det private forbruket fram til midten av neste århundre. Hvis vi skal få en så miljøvennlig vekst som Jagland snakker om, må det bli mye hårklipp og teater.

— Det som belaster miljøet mest må bli dyrere å bruke. I tillegg må vi nok etter hvert innse at vi er rike nok, og ikke forvente ytterligere vekst, uavhengig av hva slags forbruk det dreier seg om.

Ukloke investeringer

— Investeringene som staten og næringslivet gjør peker også mot et mindre bærekraftig Norge. Det investeres mest i bransjer vi fra et miljøsynspunkt burde ha mindre av. Disse investeringene låser oss for mange år framover, mener Hille. Han mener staten bør stimulere til investering i virksomhet som er mindre avhengig av energi og ressurser. I tillegg kan miljøavgifter være et effektivt virkemiddel.

— Mange mener at miljøavgifter kan true arbeidsplasser?

— Hvis vi flytter skatetrykket fra arbeid til ressurser, vil vi totalt sett vinne arbeidsplasser. Det har både grønn skattekommisjon og flere økonomer påvist. Den kraftintensive industrien og oljeindustrien står bare for tre-fire prosent av sysselsettingen i Norge — selv om vi inkluderer ringvirkningene de har.

Ikke bare elendighet

Det eneste positive rapporten peker på er at sysselsettingen økte fra 1995 til 1996. Men heller ikke her er Hille helt tilfreds: Veksten i sysselsetting har kommet som følge av økt produksjon og forbruk.

— Hvis vi skal sikre sysselsetting uten overforbruk,

har vi to muligheter. Enten å vri forbruket mot mer arbeidskrevende tjenester som belaster miljøet lite. Eller dele på de jobbene som er.

«Et gyllent år»

«Et gyllent år for norsk økonomi». Slik karakteriserer Statistisk Sentralbyrå (SSB) året 1996 i rapporten «Økonomisk Utsyn».

— Gir ikke «Økonomisk Utsyn» et misvisende bilde når miljøkonsekvensene av den økonomiske utviklingen ikke tas med?

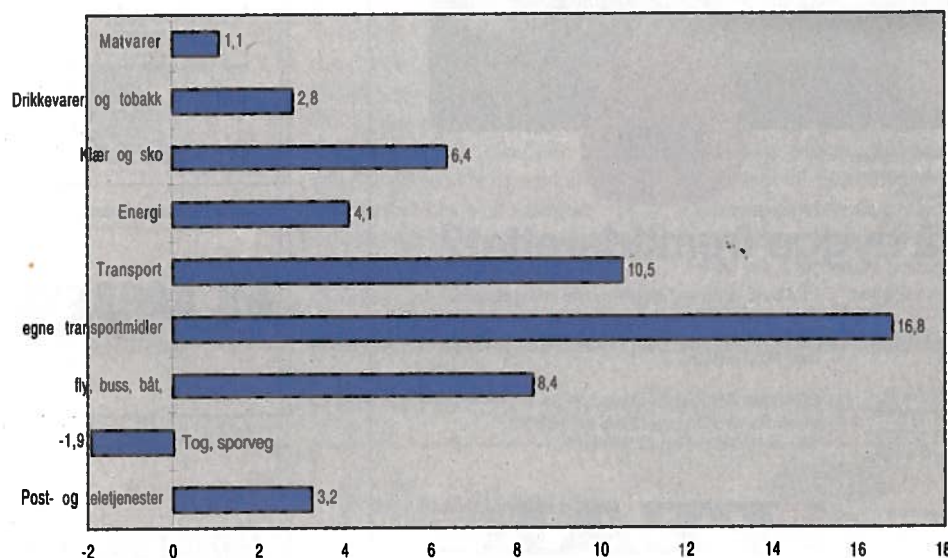
— «Økonomisk Utsyn» har en tidsdimensjon på ett til to år, mens miljøspørsmålene er mer langsiktige. Dessuten er det ikke bestandig så enkelt å finne miljødata, og de presenteres gjerne på en annen måte enn den økonomiske utviklingen, sier Knut Magnussen i SSB. Han understreker at SSBs avdeling for miljø og ressursøkonomi gir ut egne publikasjoner som sier noe om sammenhengen mellom økonomi og økologi.

Svensk øko-laks fra Norge

Den svenske kontrollorganisasjonen for økologisk landbruk, KRAV, tar over kontroll og godkjenning av den omstridte norske øko-laksen.

Representantskapet i Debio-organet som godkjenner og kontrollerer norske øko-produkter - har tidligere konkludert med at fiskeoppdrett bryter med idegrunnlaget i økologisk landbruk, skriver Jordvett.

KRAV-merket laks vil være på det norske markedet i løpet av sommeren.

Utvikling i husholdningenes forbruk fra 1995 til 1996. Volumendring i prosent.

Kilde: Økologisk utsyn over året 1996

Litt bedre miljøgaranti?

Etter Amsterdam-toppmøtet er EUs miljøgaranti blitt bedre på papiret. Fortsatt gjenstår det å se hvordan den blir praktisert.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Miljøgarantien kom inn i EUs lovverk i 1987. Den skal sikre hvert enkelt medlemsland mot skadelige produkter. Under Amsterdam-toppmøtet i juni i år forventet den danske opinionen at forhandlerne kom tilbake med en bedre miljøgaranti.

Bare litt bedre

— Miljøgarantien er nå utvidet, og man kan vedta nye strengere regler med støtte i denne garantien, sier Peter Pagh, lektor ved Københavns Universitet til N&M Bulletin.

Pagh har gått gjennom den nye Amsterdamtraktaten og sett på resultatene på miljøområdet. Før fungerte garantien slik at man bare kunne opprettholde allerede vedtatte regler. Pagh peker imidlertid på noen begrensninger ved garantien: Hovedregelen i EU er at alle varer som er tillatt solgt i ett land må tillates solgt i et annet land. Miljøgarantien kan ikke brukes for å stoppe handel med en vare på et område der EU ennå ikke har et felles regelverk, vedtatt etter den såkalte artikkel 100a. Denne artikkelen brukes for å få like regler og lover i alle medlemslandene.

Unntak

Miljøgarantien gir et unntak fra regelverket, men der det ikke er vedtatt et regelverk kan det heller ikke gis unntak. Den andre begrensningen ligger i at miljøgarantien ikke kan anvendes når EU har felles regler på for eksempel landbruksområdet eller handel med land utenfor EU. Dette kan gjelde bruk av sprøytemidler eller handel med tropisk

tømmer. For det tredje kan EU-Kommisjonen fortsatt sette ned foten hvis den er uenig i kravet fra et medlemsland.

Ny kunnskap godtatt

Når det er vedtatt EU-regler etter artikkel 100a, vil enkeltland i følge Pagh kunne påberope seg miljøgarantien hvis ytterligere betingelser er oppfylt. Det nye som er nedfelt i traktaten er at land kan innføre nytt nasjonalt regelverk som er strengere enn EU-reglene hvis de kan vise til nyvervet kunnskap (new scientific evidence), for eksempel om helseisiklo er knyttet til et kjemisk stoff. Pagh peker imidlertid på at nyvervet kunnskap allerede i dag er godtatt som grunn av EU-domstolen til å stramme inn nasjonalt regelverk.

Fem betingelser

Når et land først har bestemt seg for å bruke miljøgarantien, gjenstår enkelte hindringer. Det aktuelle landet må påvise at problemene er større der enn i andre land. Sverige prøver for eksempel å overbevise Kommisjonen om at de spiser mer tilsetningsstoffer enn andre EU-borgere og derfor må ha enkelte unntak fra disse direktivene. Videre må Kommisjonen orienteres, og den har rett til å avvise bruk av miljøgarantien innen seks måneder fra medlemslandet har meldt fra om at miljøgarantien vil bli brukt. Pagh stiller et stort spørsmålstegn ved om de nye punktene i miljøgarantien har tilbakevirkende kraft. Som kjent er det ikke vanlig at lover virker på avgjørelser som allerede er tatt. I så fall har garantien liten verdi, idet det meste av regelverket for det indre markedet nå er på plass.

Lite nytt

— Mye av det som har kommet inn i traktaten er gammelt nytt, sier Morten Harper, tidligere nestleder i Ungdom Mot EU, nå redaktør av miljømagasinet Natur og Samfunn. Harper peker på at miljøgarantien kun har blitt brukt en håndfull ganger, noe som viser at det er vanskelig å anvende den. Han mener også at det er misvisende å bruke ordet «garanti».

— Miljøgarantien er ingen garanti for landene, den fastsetter at Kommisjonen avgjør, og hva den skal legge vekt på.

Harper er ikke imponert over at EU har byttet ut bærekraftig vekst med bærekraftig utvikling i forordet til traktaten.

— Dette har ingen juridisk betydning, og det betyr for såvidt bare at EUs traktat har fått samme ordlyd som RIO-traktaten som landene undertegnet for fem år siden.

Både Pagh og Harper er enige om at hovedproblemet for miljøets stilling i EU er at den frie handelen ligger i bunn, mens miljøet blir tatt hånd om gjennom unntak og særdirrektiver.

Sagt og skrevet

Business as usual

«Vi må og skal finne en måte å både få økonomisk vekst og bekjempe forurensingen. For en økonomisk nedgang har alltid, alltid ført til mer forurensning.»
Bill Clinton, sitert i Information.

Logikk

«Når du er ute med gressklipperen og friserer plenen, må du betale CO2-avgift. Bygger du et gasskraftverk, går du fri. Slik er miljøpolitikken i Norge.»

Lars Haltbrekken i Fellesaksjonen mot Gasskraftverk til Klassekampen.

Økologisk landbruk i Norge

«Fordi man har vært dårlig markedsstilpasset i noen tiår slumper man til å treffe et raskt voksende marked i hele Europa.»

Aslak Bonde, kommentator i Aftenposten.

Ting

«Folk snakker så mye om materialisme, at materialisme betyr at vi er altfor glad i ting. Jeg tror ikke det er sann. Vi er for lite glad i tingene våre. Dersom vi var mer glad i tingene vi omga oss med, ville vi ikke kaste så mye.»

Einar Økland, forfatter, til Dagbladet.

Kjøtt og vin

«Istedet for et kilo kjøtt kan man produsere 500 flasker rødvin. Kjøtt er for billig.»
Steinar Lem, informasjonsleder i Fremtiden i Våre Hender.

Statkraft
Nord-Norge

STAR SHIPPING
Tlf. (+47) 55 23 96 00 - Fax (+47) 55 23 25 30
FORTUNEN 1, 5001 BERGEN, NORWAY
FNR. 920958524

Støtt
Naturvernforbundet
du også!

Ikke bare nesehorn og panda

Hver fjerde pattedyrart på jorden er truet av utryddelse. Også fugler og krypdyr ligger dårligere an enn tidligere antatt.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

25 prosent av jordens pattedyrarter og 11 prosent av fugleartene er truet av utryddelse viser tall fra International Union for Conservation of Nature (IUCN). IUCN er særlig kjent for ut-

givelsen av The Red List, en internasjonal liste over truede arter.

Av i alt 9200 andre undersøkte arter er 20 prosent av reptilene, 25 prosent av amfibiene og 34 prosent av fiskeartene, hovedsaklig ferskvannsfisk, regnet som utryddingstruet.

Et lite gløtt av virkeligheten

Selv om The Red List er den mest omfattende oversikten over truede arter på jorden gir den likevel bare et lite gløtt av virkeligheten. I følge IUCN er det anslått at det finnes mellom 5 og 10 millioner arter i verden, mens bare 1,4 millioner av disse har et vitenskapelig navn. Langt færre enn det igjen er skikkelig vitenskapelig undersøkt.

Indonesia på topp

En økning av antallet truede

fugler og pattedyr representerer en trend på den nye listen. Det er, naturlig nok varme, artsrike land rundt ekvator som har flest truede arter. Indonesia, Kina, Brasil, India og Mexico topper listen over land med flest utryddingsstruede fugler og pattedyr. Av tyve land med flest utryddingsstruede pattedyr finner vi syv i Asia, seks i Sør Amerika og tre Afrika. For fugler er det ti Asiatiske land blant de tyve. I tillegg kommer fire i Sør Amerika og tre i Oseania. ■

Energi- og klimapolitikk en konsekvens av miljøpolitikk?

Gjennom lokalt engasjement og deltagelse i sentrale råd og utvalg har Naturvernforbundet en sterk posisjon i energi- og klimadebatten. Som Norges største landsdekkende miljøorganisasjon arbeider vi for energisparing og nye fornybare energikilder. Vårt mål er at energi- og klimapolitikken skal være en konsekvens av miljøpolitikken. Størst gjennomslag oppnår vi ved engasjerte medlemmer og faglig dyktighet.

Delta i arbeidet - bli medlem i Naturvernforbundet!

Personlig medlem: Kr. 250,- i året.

Navn:

Adresse:

Postnr.:

Poststed:

Telefon:

Underskrift: